

تحلیل هفته

شماره: 508

(07 - 14 دلو 1404 هـ ش)

سازمان منطقه‌ای اکو؛ نشست اخیر در پاکستان و عدم مشارکت امارت اسلامی در آن

این نشریه هفته‌وار، تحلیل رویدادهای مهم سیاسی، اقتصادی، امنیتی و اجتماعی افغانستان و منطقه است که به زبان‌های پشتو، دری، انگلیسی و عربی توسط مرکز مطالعات استراتژیک و منطقه‌ای تهیه و نشر می‌گردد.

آنچه درین شماره می خوانید:

- سازمان منطقه ای اکو؛ نشست اخیر در پاکستان و عدم مشارکت امارت اسلامی در آن 3
- معرفی کوتاه سازمان اقتصادی اکو 3
- دهمین نشست وزیران سازمان اکو در پاکستان 4
- عدم شرکت امارت اسلامی در این نشست 5
- نتیجه گیری 8
- پیشنهادات 9
- منابع 9

سازمان منطقه‌ای اکو؛ نشست اخیر در پاکستان و عدم مشارکت امارت اسلامی در آن

مقدمه

سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای در چارچوب روابط بین‌الملل معاصر و سیاست جهانی، فرصت‌های قابل توجهی را برای تقویت روابط سیاسی - امنیتی، اقتصادی و علمی - فرهنگی میان کشورها فراهم می‌سازند. با در نظر گرفتن همین اهداف، سازمان اکو با مشارکت کشورهای متعددی از آسیای مرکزی و جنوبی، از جمله ایران و ترکیه، فعالیت می‌کند تا در زمینه‌های تجارت، ترانزیت، انرژی و مقابله با حوادث طبیعی، استراتژی‌های مشترکی را تدوین و اجرا نماید که منافع آن به همه کشورهای عضو برسد.

در راستای تحقق این اهداف، در تاریخ بیست و یکم و بیست و دوم ماه جاری جنوری، دهمین نشست وزیران کشورهای عضو سازمان اکو به مدت دو روز در پایتخت پاکستان (اسلام‌آباد)، برگزار شد که هدف اصلی آن کاهش تهدیدهای ناشی از حوادث طبیعی عنوان گردیده است. افغانستان نیز یکی از کشورهای عضو این سازمان است و به دلیل موقعیت جغرافیایی خود، در چارچوب سازمان اکو به عنوان یک کشور محوری شناخته می‌شود؛ زیرا در چهارراه کشورهای عضو این سازمان قرار دارد.

امارت اسلامی افغانستان بر اساس یک اعلامیه روشن ساخته است که به نمایندگی از افغانستان در این نشست مشارکت نخواهد کرد. این که افغانستان با عضویت در این سازمان چه مزایایی به دست می‌آورد؟ این نشست برای بحث روی کدام موضوعات برگزار شد؟ و چرا امارت اسلامی در این نشست شرکت نکرده است؟ پرسش‌هایی هستند که در طول این مقاله تحلیلی به آن‌ها پرداخته شده است.

معرفی کوتاه سازمان اقتصادی اکو

سازمان همکاری‌های اقتصادی یا **Economic Cooperation Organization (ECO)** در سال ۱۹۸۵ میلادی به وسیله ایران، پاکستان و ترکیه تأسیس شد. این سازمان در اصل جانشین «سازمان توسعه همکاری‌های منطقه‌ای» یا **Regional Cooperation for Development (RCD)** به شمار می‌رود که در سال ۱۹۶۴ میلادی توسط کشورهای یادشده ایجاد شده بود.

در سال ۱۹۹۲ میلادی، شمار کشورهای عضو سازمان اکو افزایش یافت و بر این اساس، هفت کشور دیگر شامل افغانستان، آذربایجان، قزاقستان، قرغیزستان، تاجیکستان، ترکمنستان و ازبکستان به عضویت این سازمان درآمدند. نشست‌های سازمان اکو هر سال به گونه نوبتی در یکی از کشورهای عضو برگزار می‌شود. در این نشست‌ها، رهبران کشورهای عضو شرکت می‌کنند و هر کشور عضو متناسب با سهم خود و در چارچوب امکاناتش، گزارش‌هایی در مورد همکاری‌های مالی و تکنیکی، همچنان وضعیت اقتصادی کشور و موضوعات

مربوط به قطعنامه‌ها به نشست عمومی ارائه می‌نماید. در پایان، بر اساس گزارش‌های ارائه‌شده، تصمیم‌های لازم به‌منظور یافتن راهکارها برای توسعه و گسترش همکاری‌ها میان اعضا اتخاذ می‌گردد. 1 از آن‌جا که کشورهای عضو این سازمان از نظر فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و نیز از حیث منابع طبیعی و معدنی مانند نفت، گاز، مس، آهن، زغال‌سنگ، اورانیوم، طلا، سنگ‌های قیمتی، و همچنین محصولات زراعتی چون گندم، جو، نیشکر، پنبه، میوه‌جات و سبزیجات دارای ویژگی‌ها و مشخصات مشترک هستند، می‌توانند در فضای هماهنگی کامل و به‌صورت مشترک، کمک‌ها و همکاری‌های اقتصادی میان خود را مؤثرتر و سودمندتر سازند. 2 کشورهای عضو می‌توانند به‌منظور رقابت با دیگر کشورهای پیشرفته جهان، بر پایه ویژگی‌ها و مشخصات مشترک و نیز با توجه به منابع طبیعی و زراعتی خود، در چارچوب این سازمان به ایجاد اتحادیه‌های با منافع مشترک اقدام نمایند. همان‌گونه که از نام این سازمان پیداست، اکو برای تحقق اهداف اقتصادی ایجاد شده است. اهدافی که در اساسنامه این سازمان گنجانیده شده، عبارت‌اند از:

- فراهم‌سازی شرایط برای یک اقتصاد باثبات و پیشرفته؛
- ارتقای شرایط زندگی مردم از طریق بهره‌گیری از ظرفیت‌های کشورهای عضو؛
- رفع موانع پیشروی تجارت در منطقه اکو و گسترش بازرگانی؛
- تقویت همکاری‌های علمی و فرهنگی میان کشورهای عضو. 3

دهمین نشست وزیران سازمان اکو در پاکستان

دهمین نشست وزیران سازمان همکاری‌های اقتصادی (ECO) در تاریخ ۲۱ و ۲۲ ماه جنوری در شهر اسلام‌آباد پاکستان، به میزبانی اداره مدیریت حوادث طبیعی این کشور برگزار شد. بر اساس گزارش رسانه‌های پاکستانی، برای اشتراک در این نشست نمایندگانی از پاکستان، ترکیه، آذربایجان، قزاقستان، قرغیزستان، تاجیکستان، ترکمنستان، ایران، ازبکستان و افغانستان دعوت شده بودند تا در مورد تقویت همکاری‌های منطقه‌ای در زمینه کاهش خطرات حوادث طبیعی و افزایش تاب‌آوری در برابر تغییرات اقلیمی بحث و تبادل نظر کنند.

در این نشست، تمرکز ویژه‌ای بر استفاده از نوآوری و تکنالوژی، بهبود هماهنگی میان کشورها، یکسان‌سازی چارچوب‌های کاهش خطرات، و افزایش آمادگی مشترک در برابر تغییرات اقلیمی و رویدادهای فرامرزی صورت گرفت. همچنان، در مورد به‌کارگیری راه‌حل‌های مبتنی بر تکنالوژی، تبادل اطلاعات، سیستم‌های هشدار زودهنگام و استفاده از رویکردهای ابتکاری برای مقابله با خطرات در حال تغییر منطقه بحث‌هایی انجام شد. 4

در سال‌های اخیر، وقوع رویدادهای طبیعی و سیلاب‌ها در پاکستان افزایش یافته و خسارات اقتصادی گسترده‌ای را بر این کشور وارد کرده است. بر همین اساس، پاکستان که در حال حاضر با مشکلات اقتصادی وسیعی روبه‌رو است و توانایی مقابله مؤثر و مستقل با این حوادث را ندارد، می‌کوشد از طریق سازمان‌های منطقه‌ای توجه کشورهای منطقه را جلب کرده و در این زمینه کمک آن‌ها را به‌دست آورد و بخشی از مشکلات خود را حل نماید. مقام‌های این کشور آگاه‌اند که ناتوانی در حل این مشکلات، فرصت تازه‌ی برای افزایش انتقادهای شهروندان از حکومت فراهم خواهد کرد.

دیگر کشورهای عضو سازمان اکو نیز با حوادث طبیعی مشابهی روبه‌رو هستند و تلاش می‌کنند از طریق حمایت‌های منطقه‌ای به آن‌ها رسیدگی شود. برای نمونه، در این نشست، عادل عبدالله‌یوف، معاون وزیر حالات اضطراری آذربایجان، بر اهمیت تقویت هماهنگی منطقه‌ای برای اقدام مؤثر در برابر خطرات طبیعی که هر روز پیچیده‌تر می‌شوند، تأکید کرد. ارنیست ژوسوپوف، معاون وزیر حالات اضطراری قرغیزستان، ضرورت آمادگی مشترک، ارتقای ظرفیت‌ها و تقویت سیستم‌های هشدار زودهنگام در منطقه اکو را مهم دانست.

علاوه بر این، سلیمان عمر، معاون رئیس کمیته حالات اضطراری و دفاع ملکی تاجیکستان، نگرانی خود را از افزایش خطرات ناشی از تغییرات اقلیمی ابراز کرد و بر ضرورت هماهنگ‌سازی چارچوب‌های منطقه‌ای و تقویت میکانیزم‌های مشترک برای تطبیق عملی آن‌ها تأکید نمود. همچنان، علی حمزه پهلوان، رئیس اداره مدیریت حالات اضطراری و حوادث ترکیه، بار دیگر تعهد ترکیه به همکاری‌های منطقه‌ای را تأیید کرد و در مورد برنامه‌های مشترک آموزشی، تمرین‌های مشابه و تبادل اطلاعات در زمینه زلزله سخن گفت.⁵

عدم شرکت امارت اسلامی در این نشست

عضویت افغانستان در سازمان اکو برای این کشور مزایای زیادی دارد و برای دستیابی به این مزایا لازم بود که نمایندگان افغانستان در این نشست حضور می‌یافتند؛ اما دلایل مختلفی برای عدم حضور نمایندگان امارت اسلامی وجود دارد. پیش از آن که به دلایل عدم حضور پرداخته شود، لازم است که مزایای این سازمان برای افغانستان روشن شود.

ایکو برای افغانستان تسهیلاتی در زمینه ترانزیت و تجارت با کشورهای عضو خود فراهم می‌کند. افغانستان می‌تواند با ایفای نقش خود در این سازمان، آسیای میانه که منابع گسترده انرژی دارد را با آسیای جنوبی که به انرژی نیازمند است، به یکدیگر متصل کند. در عین حال، افغانستان می‌تواند تجارت خود را با کشورهای عضو این سازمان (ایران، پاکستان، ترکیه، تاجیکستان، ترکمنستان، ازبکستان، قزاقستان، قرغیزستان و آذربایجان) گسترش دهد. افغانستان قادر خواهد بود صادرات میوه‌های خشک و تازه، غلات،

سنگ‌های قیمتی و نیمه قیمتی، گیاهان دارویی و دیگر کالاها را افزایش داده و بازارهای جدیدی برای آن‌ها بیابد. بدین ترتیب، افغانستان به توازن متعادل در بخش تجارت نزدیک خواهد شد.

ایکو بر توسعه شبکه‌های ریلی میان کشورهای عضو کار می‌کند، مانند پروژه ریل ایران-ترکمنستان-قزاقستان و پروژه ریل چین-قرغیزستان-تاجیکستان-افغانستان-ایران. این پروژه‌ها نقش کلیدی در اتصال منطقه‌ی و رشد اقتصادی دارند و به افغانستان فرصت می‌دهند تا با بازارهای منطقه‌ی ارتباط برقرار کرده و نقش خود را به‌عنوان مرکز ترانزیتی تقویت کند. 6

همچنان، یکی از اهداف سازمان اکو، انتقال انرژی میان کشورهای عضو است. پروژه‌های مهم در این زمینه **تاپی و کاساهزار** هستند. تاپی پروژه خط لوله گاز ترکمنستان-افغانستان-پاکستان-هند است که گاز طبیعی ترکمنستان را از طریق افغانستان به پاکستان و هند منتقل می‌کند. کاساهزار پروژه انتقال برق از آسیای میانه به آسیای جنوبی است که در چارچوب اکو از آن حمایت می‌شود. بخش عمده این پروژه‌ها در خاک افغانستان (حدود ۷۰٪) پیشرفت داشته و انتظار می‌رود تا سال ۲۰۲۶ تکمیل شود. با ایفای نقش فعال افغانستان در سازمان اکو، تسهیلات زیادی برای اجرای کامل این پروژه‌ها ایجاد خواهد شد. با تکمیل این پروژه‌ها، مشکل کمبود برق در کشور حل شده و صنعت رشد خواهد کرد.

کشورهای عضو سازمان اکو دارای **راهروی تجاری و ترانزیتی اکو (ECO Trade and Transit Corridor)** هستند. این راهرو برای توسعه شبکه‌های حمل و نقل و تجاری میان کشورهای عضو ایجاد شده است تا تجارت تسهیل شود، هزینه‌های ترانزیت کاهش یابد و سیستم‌های حمل و نقل تقویت شوند. این راهرو برای افغانستان، پاکستان، ایران و کشورهای آسیای میانه در بخش تجارت و ترانزیت اهمیت زیادی دارد. 7

سازمان اکو برای جذب سرمایه‌گذاری خارجی و تأمین مالی پروژه‌های اقتصادی، یک بستر مناسب برای افغانستان فراهم می‌کند که برای رشد اقتصادی و کاهش فقر اهمیت دارد. افغانستان می‌تواند از طریق این سازمان سرمایه‌گذاری کشورهای عضو را در پروژه‌های بزرگ توسعه‌ی، صنعت و حمل و نقل جذب کند. امارت اسلامی برای رشد اقتصادی آینده افغانستان، با هماهنگ‌سازی منابع موجود، حمایت از صنعت و بخش خصوصی، کاهش نرخ بیکاری و بازسازی زیرساخت‌ها، استراتژی توسعه ملی و سیاست اقتصادی افغانستان را تدوین کرده است که به کشورهای عضو اکو زمینه فعالیت اقتصادی در افغانستان را نشان می‌دهد.

سازمان اکو تحت عنوان **Economic Cooperation Organization** اداره مشترکی برای اتاق‌های بازرگانی و اتحادیه‌های صنعتی کشورهای عضو دارد که هدف آن افزایش تجارت و سرمایه‌گذاری میان کشورهای عضو، تقویت روابط بازرگانان، صنعتگران و تاجران، اجرای پروژه‌های مشترک، برگزاری نمایشگاه‌ها و ایجاد

فرصت‌های شغلی، حمایت از همکاری‌های بخش خصوصی و کمک به توسعه هماهنگی اقتصادی منطقه است. افغانستان می‌تواند از این طریق در بخش‌های مختلف به دستاوردهای اقتصادی برسد.

این سازمان همچنان برای توسعه تبادلات فرهنگی، همکاری‌های علمی و برنامه‌های آموزشی میان کشورهای عضو فعالیت می‌کند، مانند برگزاری کارگاه‌ها و بورس‌های تحصیلی برای دانشجویان و پژوهشگران. کشورهای عضو سازمان اکو در همکاری‌های منطقه‌ای در حال توسعه و پیشرفت هستند و سطح آموزش در آن‌ها بالاست. افغانستان می‌تواند از طریق این سازمان زمینه‌های تحصیلی برای جوانان افغان فراهم کرده و همکاری‌های فنی کشورهای یادشده را جلب کند. سازمان اکو پروژه‌هایی در زمینه مدیریت آب، مقابله با تغییرات اقلیمی و کشاورزی پایدار نیز پیش می‌برد. افغانستان می‌تواند در زمینه مبارزه مشترک با تغییرات اقلیمی و خشکسالی، کشت جایگزین مواد مخدر و مدیریت آب، همکاری کشورهای عضو این سازمان را جلب کند. 8

با وجود این مزایا، سوال مطرح می‌شود که چرا نمایندگان امارت اسلامی در این نشست حضور نیافته‌اند؟ در حالی که دستیابی به این مزایا تنها زمانی به شکل مطلوب ممکن است که نمایندگان امارت اسلامی در این گونه نشست‌ها مستقیماً با نمایندگان کشورها دیدار کرده و امتیازات لازم را کسب کنند.

۱. امارت اسلامی افغانستان هیچ مشکلی با این سازمان ندارد. زیرا سال گذشته، در نشست اکو در آذربایجان، ملا عبدالغنی برادر به نمایندگی از امارت اسلامی حضور داشت. اما این نشست در پاکستان برگزار شد و نظر به تنش آلود روابط افغانستان با پاکستان، افغانستان به عنوان ابزار فشار در این سازمان شرکت نکرد.

۲. افغانستان تلاش می‌کند از سوی کشورهای منطقه به رسمیت شناخته شود. موقعیت جغرافیایی افغانستان در حوزه اکو برای ادغام اقتصادی منطقه، هماهنگی منطقه‌ای، تجارت و بازرگانی مهم است. حضور افغانستان در چنین نشست‌های منطقه‌ای به کشورهای عضو ضرورت حضور آن را نشان می‌دهد و خلأ آن تنها زمانی مؤثر پر می‌شود که امارت اسلامی به رسمیت شناخته شود و اهداف این سازمان به شکل مناسب محقق گردد.

۳. پاکستان که یکی از کشورهای بنیان‌گذار این سازمان است، همواره مسیرهای تجاری افغانستان را به عنوان ابزار فشار بسته و برخلاف اهداف سازمان عمل کرده است. بنابراین، امارت اسلامی این نشست‌ها را در پاکستان بی‌ارزش می‌داند و در آن شرکت نمی‌کند.

۴. هدف اصلی عضویت کشورهای آسیای میانه در این سازمان این است که از طریق افغانستان، علاوه از پاکستان و هند، با تجارت آزاد جهانی متصل شوند. بر این ملحوظ عدم حضور افغانستان در نشست، تأثیر

سیاست منفی پاکستان را آشکار می‌سازد و کشورهای آسیای میانه در آینده یا روابط خود را با پاکستان بازبینی می‌کنند یا فشار بر پاکستان وارد می‌آورند تا مسیر تجاری افغانستان را به عنوان ابزار فشار استفاده نکند.

۵. علاوه بر دلایل فوق، حضور امارت اسلامی در نشست می‌توانست به صورت مستقیم با کشورهای عضو سازمان اکو مذاکره کند، روابط دوجانبه را تقویت کرده و حمایت آن‌ها را جلب نماید، همچنان درباره سیاست‌ها و بسته شدن مسیرهای تجاری توسط پاکستان گفتگو کند و نشان دهد که این سیاست‌ها برخلاف اهداف سازمان است و اهداف سازمان در زمینه ادغام اقتصادی و توسعه تجارت منطقه‌ای به دلیل سیاست‌های فعلی پاکستان علیه افغانستان محقق نمی‌شود. در این صورت، کشورهای عضو توجه خود را به سیاست‌های منفی پاکستان نسبت به افغانستان جلب می‌کردند و نقش حمایت‌کننده در روابط افغانستان و پاکستان ایفا می‌کردند.

نتیجه‌گیری

سازمان اقتصادی اکو برای تقویت هماهنگی منطقه‌ای، تجارت آزاد، توسعه اقتصادی منطقه‌ای و تبادلات علمی و فرهنگی ایجاد شده است. برگزاری نشست این سازمان در پاکستان و حضور سایر کشورهای عضو به جز افغانستان، نشان می‌دهد که پاکستان برای کشورهای عضو این سازمان یک شریک اقتصادی به شمار می‌رود و در منطقه اعتماد قابل توجهی دارد. برگزاری این گونه نشست‌ها در این کشور، توجه کشورهای منطقه را به پاکستان افزایش می‌دهد.

پاکستان که در حال حاضر با مشکلات گسترده اقتصادی و امنیتی روبه‌رو است، تلاش می‌کند برای جلوگیری از انتقادهای داخلی علیه حکومت، حمایت کشورهای منطقه را جلب کند؛ بنابراین احساس می‌کند که سازمان‌های منطقه‌ای باید چنین نشست‌هایی را در این کشور برگزار کنند.

عدم حضور امارت اسلامی افغانستان، مشکلات جدی برای این کشور ایجاد می‌کند؛ زیرا عدم همکاری افغانستان در چارچوب این سازمان، نگرانی‌هایی برای کشورهای عضو، به ویژه کشورهای آسیای میانه، به وجود می‌آورد و آن‌ها در روابط اقتصادی و تجاری خود با پاکستان دچار تردید می‌شوند و اعتمادشان که در بخش تجارت بر این کشور است کاهش می‌یابد.

پيشنهادات

۱. به امارت اسلامی پیشنهاد می‌شود که با کشورهای دیگر عضو این سازمان، به ویژه کشورهای آسیای میانه، در نشست‌های منطقه‌ای و بین‌المللی، اهداف این سازمان و رفتار پاکستان در برابر افغانستان را مورد بحث قرار دهد.
۲. سازمان اکو باید با توجه به اهداف خود، بر پاکستان فشار وارد کند تا به عنوان یک کشور عضو، سیاستی در برابر افغانستان اتخاذ کند که مسیر ادغام اقتصادی منطقه و تقویت روابط تجاری را هموار سازد.
۳. کشورهای عضو باید درک کنند که عدم ایفای نقش فعال افغانستان در این سازمان، به منزله انزوای سیاسی افغانستان نیست، بلکه کل منطقه را با چالش‌های اقتصادی و امنیتی مواجه می‌کند؛ بنابراین لازم است به جای انزوا، مسیر تعامل را در پیش بگیرند.
۴. امارت اسلامی باید تلاش کند از این گونه فرصت‌ها بهره‌برداری کند و واقعیت‌های افغانستان، به ویژه روابط افغانستان و پاکستان را به صورت مستقیم به کشورهای منطقه و جهان منتقل نماید.
۵. ما نمی‌توانیم مشکلات خود با پاکستان را نادیده بگیریم، زیرا این کشور همسایه ماست و جغرافیای آن تغییرپذیر نیست؛ بنابراین برای امارت اسلامی ضروری است که برای بهبود روابط با این کشور گام‌های لازم را بردارد تا در آینده چنین فرصت‌هایی از دست نرود.

منابع

¹ Asia Regional Integration Center, Economic Cooperation Organization (ECO) Initiative, [available at:](#)

² محمد بشیر دودیل، ایکو د یوه منطقوي سازمان په توګه، ECO ایکو د یوه منطقوي اقتصادي سازمان په توګه، [د لاس‌رسي وړ](#)

³ Selim, Iken, The Economic cooperation organization, [available at: 32](#)

⁴ پڅواک: د ایکو سازمان لسمه ناسته نن په اسلام‌آباد کې پیلېږي، د ایکو سازمان لسمه ناسته نن په اسلام‌آباد کې پیلېږي، [د لاس‌رسي وړ](#)

Joint Communiqué, 10th ECO Ministerial Meeting on Disaster Risk Reduction Concludes 5 with Adoption of Islamabad Declaration, Islamabad: January 22, 2026, [available at: PID](#)

⁶ قیس احمد، د افغانستان اسلامي امارت د ریاست الوزرا اقتصادي معاونیت، ایکو سازمان او د افغانستان لپاره یې ګټې، د لاس‌رسي وړ: ایکو سازمان او د افغانستان لپاره یې ګټې [DPMEA](#)

⁷ ایکو سازمان او د افغانستان لپاره یې ګټې، پورتنی.

⁸ اېکو سازمان او د افغانستان لپاره يې گټې، پورتنی.

مرکز مطالعات استراتژیک و منطقوی یک نهاد مطالعاتی غیردولتی و غیرانتفاعی می باشد که در سال ۱۳۸۸ خورشیدی در شهر کابل بنیان نهاده شده است. این مرکز از طریق پژوهش های دقیق و بی طرفانه خویش به منظور ارزیابی و غنای پالیسی ها در افغانستان و منطقه فعالیت می کند.

ارتباط با ما:

ایمیل: info@csrsaf.org

وب سایت: www.csrsaf.org

: +93780618000

تماس: +۹۳۷۸۰۶۱۸۰۰۰

www.csrsaf.org

info@csrsaf.org